

N:o 20.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Febr. 1875, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående eftergift af den Norra och Södra Smedjebackarne samt Faktoriträdgården i Örebro stad och län åsatta ränta, kronotionde och rotering; Gifven Stockholms Slott den 22 Januari 1875.

Under Drottning Christinas regering, då Kronan egde ett gevärsfaktori i Örebro stad, upplätos byggnadsplatser åt de derstädes anställde smeder och arbetare, hvilka förut bott i kringliggande landtsocknar, först å Norra Smedjebacken, der faktoriets äfven egde en större trädgård, samt sedermera, när utrymmet der blef otillräckligt, jemväl å den Södra, som bestod af åtskilliga öde tomter, hvilka borgarne i staden ålades att åt smederna inrymma emot ersättning af den till slottet hörande ängen Boskär; och genom 7:e punkten i Kongl. Resolutionen den 7 November 1648 blefvo faktorismederna, såsom Kronans arbetare, frikallade från allt deltagande i skatt och borgerlig tunga inom staden, utom att de borde gifva »någon liten recognition för justitieväsendets administration och uppehållning», likasom de på landet erlagt lagmans- och häradshöfdingeränta. Enligt Kongl. Brefven den 9 Mars 1795 och den 29 Maj 1797 nedlades kronogevärsfaktoriets, och de dertill hörande tomter och byggnader i staden försåldes till enskild person, med föreskrift till Kammar-Kollegium att, så vida de under faktoriets lydande lägenheterna ej undergått vederbörlig skattläggning, draga försorg att sådant efter ortens skattläggningsmetod blefve verkställt. Ehuru, vid fråga om verkställighet häraf, då varande egaren, Kaptenen C.

Günther, erinrade, att Smedjebackarne, hvilka med undantag af Faktoriträdgården och andra obebyggda platser voro upplåtna till tomter och täppor åt ännu kvarboende faktorismeder, lågo inom stadens jurisdiktion och staket samt derföre endast borde upptagas till åkerskatt, lika med annan stadsjord, ansåg likväl Kollegium dessa lägenheter, såsom förut af Kronan disponerade, icke vara af samma beskaffenhet som Örebro stads donerade jord, utan böra efter ortens metod skattläggas. Detta skedde äfven, och blefvo i följd häraf räntor af Kollegium den 5 Juni 1805 fastställda i penningar och persedlar för Faktoriträdgården till 1 Riksdaler 37 skillingar 10 runstycken och för den öfriga delen af de så kallade Smedjebackarne till 6 Riksdaler 2 skillingar banko i kronovärldi: dock utan åsättande af hemmantal, hvartill såsom skäl anfördes, att lägenheterna lågo inom staden. Vid uppkommen fråga, inom hvilken socken lägenheterna, de der sålunda blifvit efter landets metod skattlagda, borde i jordeboken upptagas, tillkännagaf Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, att lägenheterna dithills ansetts tillhöra sjelfva staden, men att efter det geografiska läget Faktoriträdgården och Norra Smedjebacken, såsem belägna norr om Trosa- eller Svartelfven, borde räknas till Långbro, samt Södra Smedjebacken, belägen söder om elfven, till Almby socken af Örebro härad, hvilket ock i jordeboken iaktogs, likväl så att enär begge Smedjebackarne draga gemensam ränta, denna blef blott inom Långbro socken införd. Sedermera har genom Kollegii den 22 Februari 1828 gifna och af Kongl. Maj:t den 30 April 1831 fastställda utslag en kronotionde af 1 tunna 13¹/₉ kappar, två tredjedelar råg och en tredjedel korn, åsatts Smedjebackarne, hvarförutom enligt Kongl. Brevet den 8 Oktober 1851 Smedjebackarne och Faktoriträdgården blifvit underkastade ordinarie rotering, de förra för ⁴/₃₂ och Faktoriträdgården för ¹/₃₂ rotemantal i nya soldatrotten N:o 9 vid Nerikes regemente, hvilken roterings-skyldighet fullgöres genom erläggande af årlig vakans-afgift, som enligt markegångstaxan för år 1870 utgjorde för Norra och Södra Smedjebackarne 8 Riksdaler 94 öre samt för Faktoriträdgården 2 Riksdaler 23 öre Riksmünt. Den omförmälda lägenheter åsatta ränta och kronotionde skall, jemlikt Förordningen den 23 Juli 1869, från och med 1871 samt framgent till Kronan utgöras med ett en gång för alla bestämmt penningebelopp, nemligen: för Norra och Södra Smedjebackarne räntan med 109 Riksdaler 75 öre och kronotionden med 19 Riksdaler 18 öre samt för Faktoriträdgården räntan med 32 Riksdaler 66 öre Riksmünt. Utom nu omnämnda allmänna utskylder, hvilka debiteras af kronobetjeningen på landet, men hvaraf uppbörden handräkningsvis genom Magistraten i Örebro besörjes, deltaga Smedjebackarnes innevånare icke på landet i utgörandet af några allmänna eller kommunala besvär. De äro kyrko- och skattskrifne i staden samt deltaga i der förekommande riksdagsmänna- och stadsfullmäktige-val, och enligt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes Utslag den 1 September 1836 äro de skyldige att bidraga till alla afgifter för vidmakthållande af allmän säkerhet samt helso- och fattigvård eller till brand-, fång- och fattigkassorna. Under senare åren hafva äfven andra kommunalskatter blifvit dem påförda, men från

gatu- och väghållning samt kostnaden för nattpatruller hafva de varit befriade. I juridiskt hänseende anses ifrågavarande lägenheter höra till Örebro stad, fastän Örebro Häradsrätt under senare tider handlagt åtskilliga lagfarts- och inteckningsärenden rörande fastigheter å Norra Smedjebacken.

Sedan af Örebro stads drätselkammare fråga blifvit väckt, att Smedjebackarne skulle helt och hållet förläggas antingen till staden eller till landet, och utredning af de inbördes förhållandena emellan staden och berörda lägenheter blifvit af särskildt utsedde komiterade verkställd, hafva stadsfullmäktige i Örebro uti en till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifven skrift anfört, bland annat, att det förhållande, att Smedjebackarne hörde i vissa afseenden till staden, i andra åter till landet, föranledde oreda, osäkerhet och en mängd förvecklingar; att Smedjebackarnes innevänare, hvilka i åtskilliga fall åtnjöto enahanda förmåner som öfriga stadsboarne, utan fullt motsvarande deltagande i skyldigheterna, i andra fall deremot saknade gemensamhet i flera sådana förmåner, hvartill de på grund af gemensamhet i åligganden otvifvelaktigt vore berättigade, samt att därför vore af trängande behof påkalladt, att Smedjebackarne helt och hållet med staden införlivades. På grund häraf och då lika önskligt vore, att vissa andra lägenheter, af hvilka en del voro belägna nästan i stadens medelpunkt, med staden förenades, anhöllo Stadsfullmäktige om sådana åtgärders vidtagande att från landet måtte skiljas och till staden förläggas Norra och Södra Smedjebackarne jemte Faktoriträdgården samt dessutom, bland annat, Örebro slott med tillhörigheter äfvensom från slottsjordens afsöndrade tomter och lägenheter så ock Örebro qvarn; hvarjemte Stadsfullmäktige hemställde, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måtte hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om aflåtande af nådig proposition till Riksdagen, att den Smedjebackarne och Faktoriträdgården nu åliggande grundränta måtte i och för den tillämnade regleringen eftergifvas, hvarigenom någon minskning i Kronans inkomster icke skulle uppkomma, enär tvärtom genom markens indelning till tomter den Kronan tillkommande afgäld skulle blifva betydligt större än för närvarande, hvarjemte en önskvärd förenkling i räkenskaperna vunnes.

Efter vederbörandes hörande har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande med underdånig skrifvelse den 31 December 1868 insändt stadsfullmäktiges framställning samt dervid — med förklarande att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hade en snart sagdt daglig erfarenhet af alla de olägenheter och förvecklingar, som voro en nödvändig följd deraf att Smedjebackarne kunde anses tillhöra både staden och landet, samt att detta förhållande gjorde ordningens upprätthållande derstädes i hög grad svår och osäker — i underdånighet hemställt, att stadsfullmäktiges förslag och framställning måtte vinna nådigt bifall.

Uti afgifvet underdånigt utlåtande har Kammarkollegium yttrat, att Smedjebackarnes område både från början tillhört och allt jemt fortfarit att tillhöra Örebro stad; samt att deras upptagande i landets jordebok och belastande med ränta, kronotionde och rotering endast härrört af deras skattläggning efter landets metod, d

det efter gevärsfaktoriets nedläggning, utan närmare undersökning hvar de voro belägna, åt Kammarkollegium uppdrogs att derom föranstalta, likasom å andra sidan deras åtnjutna frihet från kommunalutskylder i staden ej haft annan grund än de längesedan upphörda privilegierna för fabriets arbetare; och har Kollegium lika med stadsfullmäktige i underdånighet hemställt, att Smedjebackarne och Faktoriträdgården måtte medelst nådig framställning till Riksdagen försättas i lika skattskyldighet till staten med den öfriga staden och således befrias från den dem åsatta ränta, kronotionde och rotering, emedan, om än icke antagas kunde, hvad stadsfullmäktige uppgifvit, att statsverket derigenom skulle genast erhålla större eller ens lika stora inkomster af dessa lägenheter som nu, det dock blott innefattade en gård af enkel rättvisa emot dem, om de frikändes från utskylder, som aldrig bort dem drabba, och, hvad särskildt anginge roteringen, de blott borde deltaga lika med den öfriga staden i dess båtsmanshåll.

Sedan med anledning af hvad i ärendet förekommit Kongl. Maj:t anbefallt Dess Befallningshafvande att infordra Örebro stadsfullmäktiges underdåniga yttrande, huruvida de ville å stadens vägnar förbinda sig att, derest ofvanberörda lägenheter blefvo i alla afseenden till staden förlagda, fullgöra, jemte andra vilkor, det att tills vidare och derest Riksdagen icke, uppå derom skeende nådig proposition, medgåfve eftergift deraf, allt framgent till Kronan utgöra icke blott den ränta, som blifvit åsatt Norra och Södra Smedjebackarne jemte Faktoriträdgården, utan äfven den Smedjebackarne åsatta kronotionde, äfvensom att ansvara för den Smedjebackarne och Faktoriträdgården åliggande roteringsskyldighet medelst erläggande af vakansafgift; så hafva stadsfullmäktige uti underdånig skrifvelse den 15 December 1871 förklarar, att de å stadens vägnar åtogo sig fullgöra nyssnämnda vilkor; i sammanhang hvarmed stadsfullmäktige, under åberopande af Kammarkollegii ofvan anmärkta utlåtande, i underdånighet anhållit, att då staden genom Smedjebackarnes och Faktoriträdgårdens införlifvande väl icke skäligen kunde kännas skyldig att bära en börda, som aldrig bort dessa lägenheter åläggas, Kongl. Maj:t täcktes genom nådig proposition utverka Riksdagens eftergift af ifrågavarande ränta, kronotionde och rotering.

Vid underdånig föredragning af detta ärende har Kongl. Maj:t funnit godt förordna, att Norra och Södra Smedjebackarne samt Faktoriträdgården skola i judicielt afseende tillhöra Örebro stad samt från 1876 års ingång jemväl i kameralt och kommunalt hänseende med staden fullständigt införlifvas, dock att härvid skall iakttagas, bland annat, att staden åligger att från nämnde tid tills vidare och intill dess annorlunda kan varda förordnad, till Kronan utgöra den dessa lägenheter åsatta ränta och kronotionde samt ansvara för dem åliggande roteringsskyldighet medelst erläggande af vakansafgift; hvarjemte nådig föreskrift meddelats derom, att öfriga ofvanberörda lägenheter skola likaledes från 1876 års början skiljas från Långbro och Ånsta socknar samt Örebro härad och i stället till staden hänföras, med förpligtelse för staden att årligen under 20 år, såsom ersättning för de kommunalutskylder, hvilka

genom regleringen komma att frångå nämnda socknar, till dem utbetala 1,000 kronor; och vill Kongl. Maj:t, med stöd af hvad Kammarkollegium anfört om rättvisan och billigheten af att Norra och Södra Smedjebackarne samt Faktoriträdgården åliggande grundskatter och rotering eftergifvas samt i betraktande jemväl deraf att staden i följd af omförmälda reglering kommer att vidkännas icke obetydliga utgifter, härigenom föreslå Riksdagen att eftergifva den nyssnämnda lägenheter åsatta ränta, kronotionde och rotering, mot det lägenheterna försättas i lika skattskyldighet till staden som öfriga delen af Örebro stad.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas det Utskott, dit frågan varder af Riksdagen öfverlemnad; Och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

Eduard Carleson.

*Utdrag af protokollet öfver Justitie-departements-ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott de
22 Januari 1875,*

i närvaro af

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Carleson*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Berg*,
Wennerberg,
Bergström,
Friherre *Alströmer*,
Weidenhielm,
Lovén,
Friherre *Åkerhielm*,
Friherre *von Otter*.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern uppläste till justering ett i öfver-
enstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Statsrådets enhälliga tillstyrkande, den 23
December sistlidne år fattade beslut uppsatt förslag till nådig proposition till Riksdagen,
angående eftergift af den Norra och Södra Smedjebackarne samt Faktoriträdgården i
Örebro stad och län åsatta ränta, kronotionde och rotering.

Hans Maj:t Konungen täcktes, jemlikt Statsrådets hemställan, i nåder gilla
berörda förslag samt förordna, att i enlighet dermed skulle till Riksdagen aflätas
nådig proposition af den lydelse, bilagan Litt B till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Th. Wilh. Malm.
